

Shaxs ma'naviyati taraqqiyotning mezonlari.

“Kelajakda O‘zbekiston yuksak darajada taraqqiy etgan iqtisodiy bilan emas, balki bilimdon, ma’naviy jihatdan etuk farzandlari bilan jahonni qoyil qilishi lozim. Bu borada Vatanga muhabbat, sadoqat alohida o‘rinda turadi”.

I.Karimov.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach xalqimiz oldida juda muhim hayotiy muammolar paydo bo‘ldi. Ulardan moddiy-iqtisodiy yaratuvchilik muammolari va vazifalari yoki iqtisodiy isloxlarni amalga oshirish bo‘lsa, ikkinchidan ijtimoiy-ma’naviy rivojlanish muammolari edi. Bu vazifalarga xalqning ongini, dunyoqarashini milliy g‘oyaga sodiqlik, vatanparvarlik milliy g‘urur ruhida tarbiyalash, milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligini shakllantirish zarur.

Insonni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash bashariyatning azaliy orzusi bo‘lib, ajdodlarimiz ma’rifat va madaniyatni qanday qilib yosh avlodga o‘rgatish, ularni komillikka etaklash yo‘llari, qonun-qoidalarini izlaganlar. Ana shu izlanishlar natijasida milliy tarbiya asoslari shakllandi. Barkamol inson tarbiyasi bugunimiz uchungina emas, balki kelajagimiz uchun ham zarur bo‘lgan muhim jarayondir. Yosh avlod to‘g‘ri tarbiya topsa, mustaqillik istiqbolini to‘g‘ri tushuncha, shubhasiz, erishilgan yutuqlar istiqbolda o‘z samarasini beradi. Chunki ma’naviy kamol topgan insonlarga porloq jamiyat qurishlari mumkin. O‘zbekiston istiqbolini mustahkamlashda va uni rivojlantirishda ma’naviy sog‘lom avlodni voyaga etkazish va ularda ahloq-odob haqidagi milliy urf-odatlarimizni shakllantirish zarur. Chunki bu xalqimizning qadimdan amal qilib kelayotgan axloq-odob fazilatlarini shaxs ma’naviyatini shakllantirishning asosini tashkil qiladi. Dunyo xalqlari axloqshunoslik sohasida boy an’analarga ega, axloqqa oid fikrlar “Avesto” kitobida, qadimgi bitiklarda va boshqa manbalarda o‘z ifodasini topgan.

“ Ma’lum bir axloqiy sifatlarga ega bo‘lmay turib, chunonchi, munosib inson bo‘lmay turib ijtimoiy hayotda harakat qilib bo‘lmaydi ”- degan edi buyuk mutafakkir Arastu. Xalq pedagogikasi, jamiyatning ilg‘or fikrli kishilari ham o‘z asarlarida insoniy fazilatlar hususida to‘xtalib o‘tganlar. Kaykovusning “Qobusnoma”si, Yusuf Xos Xojibning “Qutadg‘u bilig”, Sa’diyning “Guliston”, “Bo‘ston”, A.Navoiyning “Mahbub ul-qulub”, Avloniyning “Turkiy guliston yoxud axloq” asarlarida insoniy fazilatlar, ularni shakllantirish tarannum etilgan.

Xalqimizning ma’naviy merosidan ma’lumki, bola tarbiyasining asosiy mezonlari asosan oilada shakllanadi. Shuning uchun tarbiya masalasining katta qismi oiladagi muhit, ota-onaning namunasi sifatida shakllanishini tafakkur egalari ta’kidlashlari bilan birga bugungi kunda ham tarbiya jarayoning markazidan o‘rin olgan. Bu jarayonga Birinchi yurtboshimiz I.Karimov o‘z asarlarida bir necha

marta to'xtalغانlar. Xususan "Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch" asarida yozadilar: "Oilaviy tarbiya masalasida xatoga yo'l qo'ymaslik uchun avvalo, har qaysi xonadondagi ma'naviy iqlimni o'zaro hurmat, axloq-odob, insoniy munosabatlar asosiga qurish ayni muddao bo'lur edi". Oilada farzand tarbiyasini to'g'ri shakllantirish uchun esa millatimiz qadriyatlariga asosan bobo-buvilarga, ularning o'git, pand nasihatlariga tayanilgan. Asosan tarbiya usullari bolalar yoshiga mos ravishda ertak, masal, matal sifatida qahramonlarning ijobiy xislatlaridan to'g'riso'zlik, muomala odobi, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, mardlik, mehr-muruvvat sifatlarini farzandlarga singdirishda qo'llaniladi. Bulardan tashqari xalqimiz har qanday davr va sharoitda ham ilmni ulug'lashi ayniqsa ahamiyatlidir. Ilmli kishi tafakkur orqali ma'naviy etuklikka intiladi. Ma'naviy etuklik ko'p qirrali, keng tushuncha bo'lib insonning ruhiy va aqliy olamini o'zida mujassam qiladi. Bunday shaxs tarbiyasi esa ijobiy fazilatli, madaniyatli, bilimli, zamon talablariga javob bera oladigan yoshlarni tarbiyasi sifatida namoyon bo'ladi. Bugungi , XXI-asr yoshlari moddiy boyligi, tashqi ko'rinishi, yurish–turishi bilangina emas, ma'naviyati, ma'rifati va madaniyati darajasi bilan baholanadi. O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov ham asarlarida yoshlarning bilimli, yuksak tafakkur egasi bo'lish borasidagi qarashlari muhim o'rin egallagan bo'lib, ularning intellektual salohiyati jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi omilligiga urg'u bergan. Chunonchi "... ilm-u ma'rifat insonni yuksaklikka ko'taradi. XXI-asrda, madaniyat uchun, ilm-u ma'rifat uchun jonini beradigan va buni hayotining asosiy maqsadi qilib qo'yadigan yangi avlod paydo bo'ladi. Biz ana shu avlod uchun yashayapmiz. Biz ana shu olijanob maqsadlarni odamlar ongiga singdirish uchun harakat qilayapmiz. Biz kutayotgan avlod mana shu boyligni dunyodagi eng katta boylig deb bilsa, hayotini shunga baxshida etsa, bilingki odamzod yorug' kunlarga erishishi muqarrar" degan.

Globalashuv jarayonining mevasi sifatida namoyon bo'layotgan "ommaviy madaniyat"ning rang-barang serjilva shakllari foydalanuvchilarni jalb qilishga qaratilgandir. Internet tarmog'idan foydalanuvchilarning 70-80%ni yoshlar ekanligini hisobga olsak, ma'naviy tarbiyaning o'rni, yoshlar ma'naviyatini shakllantirish va rivojlantirish masalasining naqadar dolzarbligini ta'kidlashga xojat yo'qdir.

Men bir pedagog sifatida bugungi yoshlarimizni bilimga chanqoq, qiziquvchan nigohlariga e'tiborsiz va bergan savollariga ularni qoniqtirmaydigan javob berishni o'z kasbiga hiyonat, befarqlik, loqaydlik deya baholayman. Agar yoshlarimiz-ertangi kunimiz egalari ongini biz o'zligimizni anglatuvchi bilimlar ila

to'ldirmasak, ularni o'z g'oya va mafkuralari ila to'ldirishga mushtaq "hamkasblarimiz" bugun dunyoning istagan burchagida topilishi mumkin.

Shunday ekan jondan aziz farzandlarimiz-aziz o'g'il- qizlarimizni Alpomishu-Barchinlar, Shiroqu-To'marislarda singari mard va jasoratli, A.Temuru-Bibixonim singari mashvaratli, Beruniy-yu ibn Sino, Nodira-yu Uvaysiyalar singari bilimli va dono qilib tarbiyalashga jahd bilan kirishmog'imiz lozimdir. Zero, Vatanning ravnaqi, kelajagi ularning qo'lidadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Karimov I.A. "YUksak ma'naviyat – engilmas kuch" Toshkent: "Ma'naviyat" 2008 yil.
2. Karimov I.A. "O'zbekiston buyuk kelajak sari" Toshkent: "O'zbekiston" 1998 yil.
3. Qodirov B.G' " Komil inson tarbiyasining falsafiy asoslari" Toshkent: "Mehnat" 2001

Shimoliy-G'arbiy Harbiy okrug Serjantlar tayyorlash maktabi
"Davlat va jamiyat qurilishi asoslari, O'zbekiston tarixi" sikli boshlig'i
QK xizmatchisi N.Atabayeva